

Les fonctions financières de la Taula de Canvi

Setembre 2023

Informe II

Catalonia Working Group on Central Banks (CACEB)

El CACEB és un grup d'anàlisi sobre la banca central des del punt de vista de l'interès nacional de Catalunya. Tenim com a objectiu proporcionar a la societat catalana un coneixement sobre banca central que sigui útil per aconseguir la independència de Catalunya. Creiem que encara que hi ha molta informació sobre aquesta àrea cal estudiar-la des d'una perspectiva nacional catalana.

Els membres del CACEB venim d'orígens i espais diferents i tenim opinions polítiques molt diverses. El que ens uneix és l'interès pel món de la banca central i el compromís amb l'alliberament nacional del nostre país.

Autor: Oriol de Marcos

Agraïments especials a n'Eduard Pla i a en Jaume Sampériz, per la seva col·laboració en aquest article.

Publicat pel Catalonia Catalonia Working Group on Central Banks (CACEB), setembre de 2023

Drets de la fotografia de la portada: Cambra de Barcelona, Llicència Creative Commons
<https://www.flickr.com/photos/46344627@N02/45587886644/>

bancacentral.cat

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives
4.0 International
(CC BY-NC-ND 4.0)

Índex

1	Resum executiu	4
2	Antecedents: el sistema financer medieval	4
3	La Taula de Canvi	
	3.1 Establiment	6
	3.2 Funcionament general	7
	3.3 Continuitat històrica	8
4	Banca central	
	4.1 Categorització	9
	4.2 Reserves bancàries i crèdit	10
	4.3 Finances de guerra	13
5	Referències	15

LES FUNCIONS FINANCERES DE LA TAULA DE CANVI

El primer banc públic vist des d'una perspectiva monetària

1. Resum executiu

La Taula de Canvi (1401) va ser el banc públic de la ciutat de Barcelona, lligat a les finances públiques de Barcelona i Catalunya, com també a les seves economies. Durant el darrer segle s'ha publicat extensament sobre la història de la Taula i el contingut dels seus llibres. Aquest informe analitza la institució des d'una perspectiva monetària, posant èmfasi en les funcions de banca central que complia en el sistema financer barceloní. L'anàlisi se centra, especialment, en el conflicte entre la Taula i la banca privada de la ciutat el segle XV, conseqüència del crèdit que rebien els bancs privats.

2. Antecedents: el sistema financer medieval

El comerç marítim i les fires comercials destaquen com a protagonistes en la vida econòmica europea a la baixa edat mitjana. Al port de Barcelona, part de l'entramat mediterrani d'intercanvi de mercaderies, s'hi podien trobar mercaders d'arreu. Al segle XII, el viatger Benjamí de Tudela documenta el seu pas per Barcelona tot assenyalant la diversitat d'orígens dels mercaders amb qui es troba. La presència de comerciants provinents de Grècia, Pisa, Gènova, Sicília, Alexandria, Terra Santa i Àfrica indica fins a quin punt Barcelona estava connectada amb tot el Mediterrani.¹

La integració comercial d'Europa i el Mediterrani contrastava amb la fragmentació política de l'època, que comportava la circulació de diferents monedes segons l'encunyació pròpia de cada jurisdicció. Per tant, el comerç mediterrani i europeu tenia com activitat clau el canvi de moneda, una encarregada de facilitar els enllaços entre les ciutats i permetre l'intercanvi a gran escala, essencial per a l'especialització i la divisió del treball.

¹ González Llubera, Ignacio. *Viajes de Benjamin de Tudela 1160-1173* (V. H: Sanz Calleja, 1918), 52.

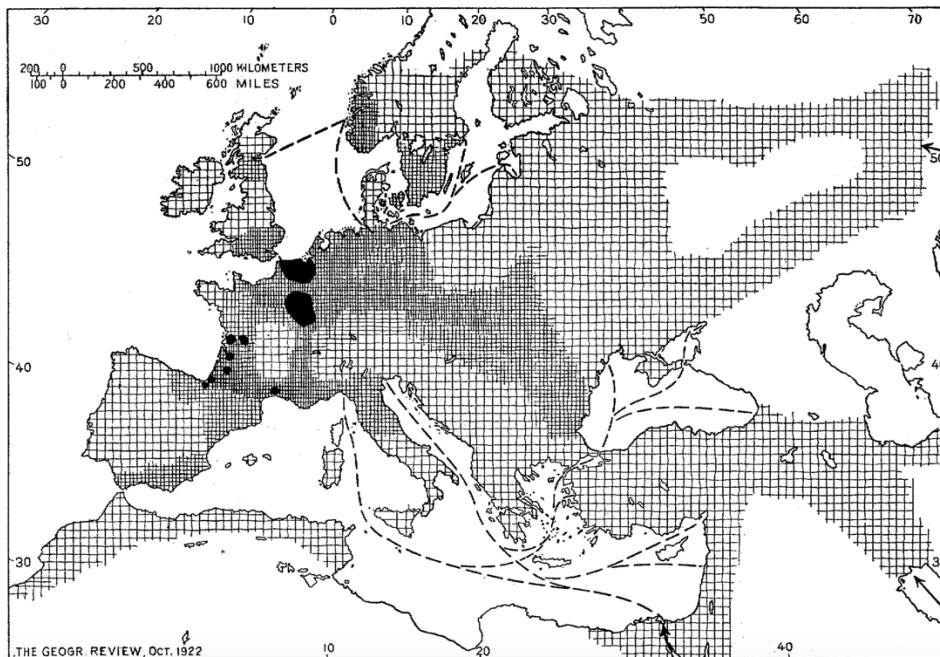

Fig. 1 – L'esfera econòmica de les fires comercials més importants d'Europa, segles XII-XV.²

Certs mercaders que canviaven moneda regularment per comprar i vendre a cada mercat amb la moneda local van poder desenvolupar els seus negocis financers gràcies al creixent volum de transaccions. A partir de l'activitat dels canviadors en les fires i els ports van emergir les primeres pràctiques bancàries. Aquest particulars orígens es veuen reflectits en el nom amb el qual els catalans es referien als banquers: canviadors (en referència al canvi de moneda) o, alternativament, taulers (en referència al seu lloc de treball). Autors com Usher emfatitzen l'origen canvista de la banca, en base a l'experiència mediterrània, mentre que d'altres, com Postan, argumenten que a Anglaterra, Flandes i el nord d'Alemanya la banca neix a partir del crèdit comercial.³

Si bé el canvi de moneda i la transferència de dipòsits eren part l'activitat bancària, el crèdit és l'element característic de la banca. La capacitat d'atorgar crèdit a partir d'anotacions comptables sense la necessitat d'atorgar monedes prèviament rau al cor del negoci bancari i de la seva funció econòmica. Tant és així que Usher enceta el seu tractat afirmant que «la funció essencial d'un sistema bancari és la creació de crèdit. Els bancs exerceixen altres funcions secundàries o incidentals. (...) Les activitats primàries, tanmateix, tenen a veure amb la creació i la transferència de crèdit».

A Barcelona hi havia diversos bancs, entre els quals s'hi troben «els Banyeres, els des Fonts, els Llull, els Dusay o els Abella, als quals cal afegir banquers vigatans assentats a Barcelona, com els Espiells o els Vic, en especial Pere Ferrer de Vic.»⁴ Els dipòsits bancaris tenien certs avantatges respecte

² Allix, Andre. "The Geography of Fairs: Illustrated by Old-World Examples", *Geographical Review*, Vol. 12, No. 4 (Oct., 1922), 532-569.

³ Postan, M. M. "Early Banking", *The Economic History Review*, Vol. 16, No. 1 (1946), 63-67;

Postan, M. M., *Medieval Trade and Finance* (Cambridge University Press, 1973)

⁴ Feliu i Montfort, Gaspar. *Els primers llibres de la Taula de Canvi de Barcelona*, Volum I (Fundació Norguera, 2017), 24.

les monedes, entre ells el fet que els pagaments transferència quedessin registrats als llibres del banquer. La seguretat que ofería aquesta documentació quedava reconeguda al privilegi de Barcelona de 1284, on es declara que els registres d'una transferència seran considerats legalment com a prova de pagament davant la llei.⁵ Però els dipòsits bancaris eren útils, sobretot, per l'accés que donaven al crèdit bancari, ja que qualsevol dipositant amb bona reputació rebia crèdit del seu banquer tan bon punt transferia a un tercer un import superior al del saldo del seu compte. D'aquesta manera, el crèdit bancari aportava flexibilitat a una economia constreta per l'escassetat de monedes metàl·liques de bona qualitat.

Si bé la proliferació del crèdit bancari va acompanyar el creixement econòmic de la baixa edat mitjana, aquesta etapa històrica va ser escenari de diverses crisis bancàries en les quals els banquers feien fallida i els dipositants no podien retirar la totalitat dels seus diners. Anys abans de l'establiment de la Taula de Canvi, Barcelona va experimentar una crisi d'aquesta naturalesa. N'és prova l'ordinació municipal de 1397, que esmenta queixes socials sobre la pèrdua de patrimoni privat que havien suposat les fallides bancàries.⁶

3. La Taula de Canvi

3.1. Establiment

La ciutat de Barcelona medieval tenia una sèrie de drets i privilegis pactats amb el Rei que dotaven d'un ampla autonomia el seu govern municipal. Entre els drets de la ciutat hi havia els de política econòmica, com ara imposar aranzels a les mercaderies que arribaven al port⁷ o el d'encunyar la moneda pròpia de la ciutat, el croat.

Les necessitats fiscals de Barcelona creixien amb la puixança de la seva economia i el sistema financer privat no era capaç de cobrir-ne els requeriments. Els bancs privats havien demostrat la seva fragilitat a finals de segle XIV, posant de manifest els riscos d'un sistema en què les finances públiques depenguessin massa d'aquestes entitats. A més, la manca d'un mercat de valors i les condicions financeres del moment comportaven uns pagaments d'interessos sobre el deute municipal que es feien feixucs per a la hisenda pública de les ciutats catalanes, Barcelona entre elles.⁸

Amb la finalitat d'alleugerir la càrrega dels interessos, l'any 1400 un grup de ciutadans van proposar l'establiment d'una Taula de Canvi. El Consell de Cent va debatre la proposta, que consistia en crear un banc públic que permetés aprofitar els dipòsits dels ciutadans com a font de finançament de les despeses de la ciutat.

⁵ Usher, Abbot P. *The Early History of Deposit Banking in Mediterranean Europe* (Harvard University Press, 1943), 239.

⁶ Usher, 244.

⁷ Usher, 347.

⁸ Miquel Milian, Laura. *The Taula de Canvi of Barcelona: success and troubles of a public bank in the fifteenth century* (Journal of Medieval Iberian Studies, 2021), 3.

«A 25 de Abril 1400, en Consell de cent se donà una suplicació d'alguns ciutadans advertint que seria bé fer Taula de Canvi on se deguessen posar tots los dipòsits, dels quals diners i dels demás que hi entrarien, i del que sobraria de les impositons, se podrien amortitzar los censals [deute públic] que feia la ciutat, i lo Consell ho cometé a persones.»⁹

L'any següent, el 1401, es va aprovar la creació de la Taula de Canvi de Barcelona. La institució es distingia dels bancs privats en alguns aspectes clau. La primera d'aquestes diferències és que la propietat de la Taula era pública, qüestió essencial per fer possibles la resta de característiques que l'elevaven qualitativament per sobre la resta de bancs barcelonins. Com que els dipòsits estaven garantits per la ciutat, la confiança dels dipositants respecte la recuperació dels seus diners era màxima. Recurrentment, la literatura sobre la Taula esmenta l'especial atenció que paraven els gestors de la Taula en la qualitat de les monedes que rebien, assegurant llur contingut metàl·lic per garantir el valor de les reserves de l'entitat. Cal afegir als punts anteriors que la Taula era l'agent fiscal de la ciutat i, per tant, tant el cobrament d'impostos com els pagaments per part del tresorer de Barcelona es feien a través de la institució.

Després d'un any del seu naixement, la Taula va adquirir certs privilegis legals en esdevenir el banc on anaven a parar tots els dipòsits forçats, per exemple resultants de testaments, tuteles i altres figures legals similars.¹⁰

3.2. Funcionament general

D'ençà del seu establiment, la Taula de Canvi va ser la font principal de finançament del govern de Barcelona. En lloc de dependre de l'emissió de títols de deute públic, la ciutat podia realitzar els pagaments necessaris per a l'administració dels seus afers lliurement, tot generant descoberts al compte del tresorer. Per exemple, si la ciutat feia una compra pública de blat, el tresorer transferia dipòsits al compte del venedor i, en contrapartida, es generava un descobert en seu compte a la Taula, que quedava a deure. Aquest deute no acumulava interessos¹¹ i atorgava una gran flexibilitat a les finances públiques.

El 1413 es va convertir en un dels bancs de la Diputació del General.¹² Els habitants de Barcelona i els catalans d'altres indrets podien tenir-hi dipòsits i fer transferències a qualsevol persona, encara que aquesta no tingués un compte a la Taula. Tanmateix, ningú no podia legalment generar descoberts en el seu compte. Aquest era un privilegi reservat al tresorer de Barcelona, el clavari, tot i que en les següents seccions s'exposarà com això no era una restricció que es complís

⁹ *Rúbriques de Bruniquer*, v. 5, c. 79. La ortografia ha estat adaptada i s'han modernitzat els arcaïsmes per facilitar-ne la lectura.

¹⁰ Miquel, 3.

¹¹ Feliu, 39.

¹² Usher, 422.

fidelment. A part de dipositants particulars, la Taula tenia també clients institucionals, tant religiosos com civils.

Taula de canvi	
Actiu	Passiu
Monedes ~30% Deute públic Altres crèdits	Dipòsits <ul style="list-style-type: none"> • Clavari de Barcelona • Diputació del General • Rei • Religiosos • Mercaders • Particulars

Fig. 2 – Esquema del balanç de situació de la Taula de Canvi

Hi ha motius per pensar que la nova flexibilitat creditícia de la Taula de Canvi va provocar alguns excessos en la despesa pública de la ciutat. L'any 1412 es van aprovar un seguit de normes que definien la relació entre l'entitat i el tresorer de la ciutat. D'ençà l'aprovació, els ingressos de determinades imposicions anaven dirigits a despeses concretes i els administradors de la Taula van passar a fer funcions d'interventors financers, amb poder real respecte quant gastar l'administració cada any¹³. La solidesa de la Taula es recolzava en la convertibilitat en moneda i, per extensió, en el valor del deute públic. La ciutat havia de mantenir uns comptes solvents per garantir l'estabilitat de la Taula i de l'economia de Barcelona.

3.3 Continuïtat històrica

El funcionament de la Taula va patir un canvi profund durant la Guerra Civil Catalana (1462-1472). El 1468, després d'anys de desgast a causa dels costos econòmics del conflicte, es va aprovar una reforma que transformaria de soca-rel la naturalesa de Taula. L'entitat va perdre la seva funció principal, és a dir, la de finançar la ciutat. Per la seva banda, el clavari va deixar de obtenir crèdit, tot amb l'objectiu d'evitar els excessos financers que s'havien produït durant els anys anteriors. Aquest episodi s'explicarà amb més profunditat en la secció 5.3, dedicada a les finances de guerra.

Malgrat la manca de documentació, sabem que la Taula va continuar funcionant durant el segle XVI. Sabem també que, a començaments del segle XVII, va créixer la circulació de monedes d'escassa qualitat i de baix contingut metàl·lic. Va ser aleshores quan, a causa de la incapacitat de la Taula d'acceptar aquesta mena de monedes, es va crear l'any 1609 el banc de la ciutat. La nova institució es va establir el 1609, el mateix any en què va crear-se el Banc d'Amsterdam.

¹³ Miquel, 4.

El 1714, acabada la Guerra de Successió, la Taula de Canvi va ser buidada de funcions. L'any 1867 seria liquidada definitivament.

4. Banca central

4.1. Categorització

La historiografia classifica la Taula de Canvi com un banc públic, una categoria que accentua la seva funció de braç financer de l'administració. La seva titularitat municipal i l'obligació legal de finançar exclusivament la ciutat de Barcelona reforcen d'idoneïtat del terme. Altres institucions contemporànies, com la Casa di San Giorgio de Gènova, són també qualificades de bancs públics per gran part dels historiadors. De forma general, existeix una reticència en considerar la Taula de Canvi i altres bancs públics com a bancs centrals, però l'estudi d'aquestes institucions des d'una perspectiva monetària permet comprendre millor la seva funció i situar-les dins el sistema financer.

El darrer estudi sistemàtic sobre la qüestió és *Central Banking before 1800* de Bindseil, un recull de la història del pensament sobre els orígens de la banca central. Bindseil presenta una proposta pròpia, vinculada a la tradició d'autors com Van Dillen, Klein, Robers, Velde i Ugolini, que inclouen els bancs públics europeus en els seus estudis sobre l'evolució de la banca central. Aquesta perspectiva difereix del paradigma dominant que estipula que les primeres entitats d'aquest tipus apareixen a Estocolm (Riksbank) i a Londres (Bank of England) com a institucions noves o qualitativament diferents dels bancs públics europeus.

Segons els postulats de Bindseil, l'emergència de la banca central moderna és un pas més en la llarga tradició bancària europea. Els bancs centrals no apareixen de cop i volta, sinó que són la continuació d'institucions del mateix tipus preexistents en ciutats com Gènova, Nàpols, Venècia, Amsterdam i Hamburg. Seguint la seqüència d'institucions enrere en el temps fins als seus començaments, podríem afirmar que la Taula de Canvi de Barcelona és el primer exemple d'un banc central.

Però, què caracteritza un banc central? La resposta és que els seus dipòsits han de ser els diners financers de màxima qualitat.

«Cal definir la banca central en relació amb l'emissió de «diners de banc central», entesos com els diners financers de la màxima qualitat creditícia possible, acceptats a l'hora de liquidar qualsevol altra obligació financera de la mateixa manera en què s'accepten diners (és a dir, es consideren lliures de risc de crèdit, risc de liquiditat i risc de mercat, en terminologia moderna) i que es fan servir com a mitjà de pagament de forma significativa.»¹⁴

¹⁴ Bindseil, Ulrich. *Central Banking Before 1800: A Rehabilitation*. (Oxford University Press, 2019), 2.

Els dipòsits de la Taula eren considerats diners de màxima qualitat i eren acceptats de forma generalitzada, motiu pel qual podem afirmar que l'entitat complia amb la condició necessària i suficient de Bindseil. Cal recordar que els dipòsits estaven assegurats pel govern municipal,¹⁵ un mecanisme que només va fallar en garantir la liquiditat de la Taula durant la Guerra Civil Catalana, quan els dipòsits es van reconvertir en títols de deute. L'estreta relació entre el govern de Barcelona i la Taula implicava que els impostos s'havien de pagar en els seus llibres, afegint utilitat als seus dipòsits. A més d'això, la Taula establia uns criteris més estrictes que la banca privada a l'hora de valorar la qualitat de les monedes, amb una sèrie de comprovacions que es produïen tant en el moment d'acceptar-les com en el moment d'entregar-les als dipositants que retiraven els seus diners. Aquests tres factors fonamentaven la superioritat dels dipòsits de la Taula en comparació amb els dels bancs privats.

Bindseil afegeix dues condicions més, basades més en els patrons històrics que no pas en la teoria monetària: 1) tot banc central ha de comptar amb un estatut oficial i 2) ha d'haver estat creat a partir de motivacions d'interès públic i no com un negoci privat. La Taula de Canvi compleix tots dos requisits, per tant, d'acord amb la classificació de Bindseil, es tracta del primer banc central.

4.2 Les reserves bancàries i el crèdit

L'estudi de la relació financera entre la Taula i els bancs privats pot revelar certes similituds entre les dinàmiques del sistema financer de la Barcelona medieval i la banca central moderna. En primer lloc, el fet que els bancs privats tinguessin dipòsits a la Taula és indicatiu d'un principi jeràrquic segons el qual la seva superior qualitat portava els banquers a substituir una part de les seves reserves metàl·liques (actius reals) per passius de la Taula (actius financers). En segon lloc, la pràctica per part de la Taula de donar crèdit als bancs és encara més significativa, ja que estevindria necessària per desenvolupar la doctrina del prestador de darrera instància (*Lender of Last Resort*), que va emergir durant el segle XIX.

La història del vincle entre la Taula i els bancs privats està marcada per un conflicte secular entre els regidors de la ciutat i els banquers que hi tenien relació. La pràctica inesperada de que un banc públic donés crèdit a bancs privats va demostrar ser, des d'un primer moment, arriscada i costosa per a la Taula. Els impagaments per part dels bancs privats i alguns abusos del sistema van comportar la reiterada prohibició als banquers de dipositar diners a la Taula, que va ser aplicada només parcialment degut a les dificultats d'implementació.

El primer exemple històric el trobem l'any 1404, quan la banca Gualbes, la «més activa, potent i prestigiosa de Barcelona»,¹⁶ va fer fallida després d'acumular mesos amb un saldo negatiu en el seu compte corrent a la Taula. La il·lustració següent mostra la magnitud del descobert del

¹⁵ Usher, 247.

¹⁶ Feliu, 152.

compte de la banca Gualbes com a sèrie temporal en el període de 02/05/1404 a 10/11/1404. Com es pot observar, el compte està pràcticament sempre en números vermells.

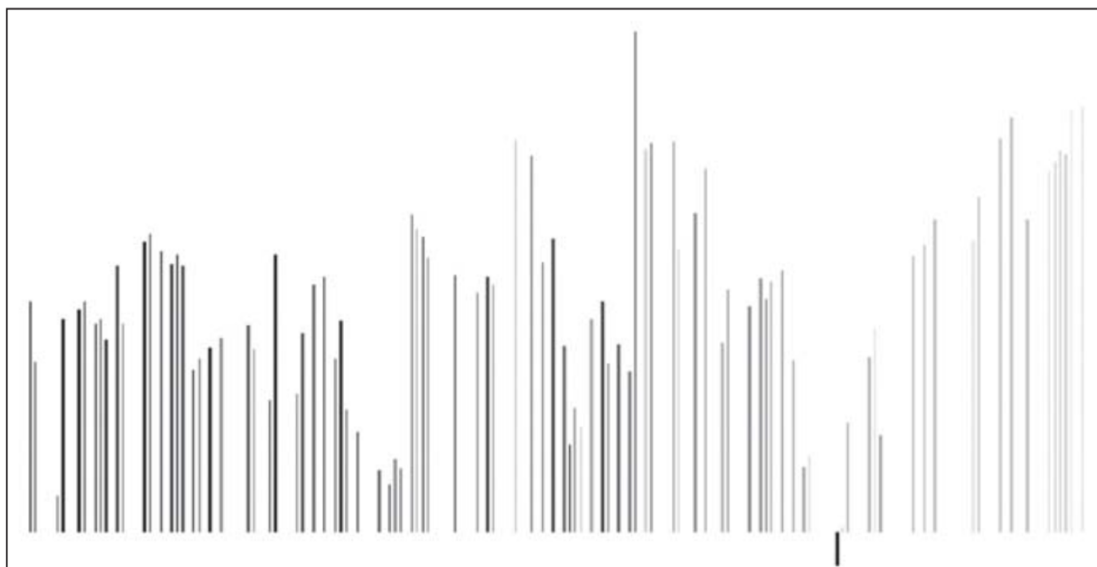

Fig. 3 - Deute de la banca Gualbes envers la Taula de Canvi (02/05/1404-10/11/1404).¹⁷

El crèdit a la banca Gualbes representa un exemple de les funcions de banca central que exercia la Taula, en aquest cas el finançament de bancs en dificultats. Si es corroborés que la Taula era l'únic agent econòmic disposat a donar crèdit a la família Gualbes, estaríem parlant d'un cas de prestador de darrera instància en el sentit literal de l'expressió, quatre segles abans de Badgehot. És notori que una funció fonamental de la banca central pogués aparèixer en la seva forma més simple només tres anys després de l'establiment de la Taula.

La pràctica de donar crèdit a institucions financeres de manera informal era una activitat arriscada, tal i com demostren els episodis històrics de fallides bancàries. A més a més, la manca d'una regulació explícita d'aquesta funció exposava la Taula a abusos recurrents motiu pel qual, al segle XV, els regidors de la ciutat van aprovar un seguit d'ordinacions pensades per escindir la Taula dels bancs privats. El 5 de novembre de 1437 els administradors de la Taula van ser prohibits d'acceptar els dipòsits de cap banquer, directament o indirecta.¹⁸ Malgrat la insistència legislativa, la prohibició va comptar amb fortes resistències i els esforços a fi d'excloure els banquers privats dels llibres de la Taula van repetir-se durant dècades.

¹⁷ Feliu, 155.

¹⁸ Usher, 309.

El segon exemple històric tracta d'un episodi en què els banquers privats s'aprofitaven dels dipòsits a la Taula per extraure'n monedes. A la sessió de l'11 d'octubre de 1442 es discutia al Consell de Cent el següent cas.

"(...) fou aquí exposat gran abús d'alguns temps ençà introduït, perjudicial a la Taula del Canvi de la dita ciutat, això és, que mitjançant corredors i en altra manera algú o alguns, abusant granment, tenint diners en la dita Taula, els transporten a altres persones per diners que prenen, això és, 25 i 30 per cent, i aquells qui els donen els dits 25 i 30 lleven els diners en metàl·lic de la Taula i els posen en les taules no assegurades, semblantment a cert guany. I després s'esdevé que semblants quantitats són tornades en la dita Taula i transferides a les persones mateixes de les quals abans eren, i retornen després a fer-ne semblants actes mateixos i a semblants guanys. I com les dites coses es facin, es practiquen en ignomínia i ofensa de nostre senyor Déu i sigui cosa usurària i gran dany del públic, per això havien pensat que sobre això fossin fetes ordinacions pertinents, per les quals semblants actes cessessin (...)

I exposades les dites coses en el dit consell, tots concordablement, considerant gran abús la pràctica de llevar la moneda de la dita Taula amb tals o semblants contractes, remeteren als dits honorables consellers que, hagut per ells consell dels advocats de la ciutat, segons llur consell procedissin en fer ordinacions preventives sobre l'abús dessus dit.¹⁹

El text descriu la pràctica abusiva que consistia en retirar monedes de la Taula per dipositar-les en un banc privat i, finalment, transferir els mateixos diners a la Taula, però sense tornar les monedes. Aquests diners quedaven a deure i d'aquesta manera la Taula, no per acció, sinó per omissió, donava crèdit als bancs privats.

Queda clar que les autoritats de la ciutat, en prohibir els dipòsits de bancs privats a la Taula, volien impedir que rebessin crèdit tot generant descoberts en els seus comptes, però ja des d'un inici la pràctica resultava tant natural per un sistema financer que hi havia qui troba trampes i subterfugis per fer-ho possible. En lloc d'acceptar un sistema híbrid com a forma natural de la banca i desenvolupar mecanismes institucionals per prevenir els abusos descrits, es va optar per intentar separar l'element públic del privat directament.

Seria necessària més recerca per esbrinar els motius pels quals en lloc de prohibir que els bancs tinguessin dipòsits a la Taula no es va fer obligatori el pagament en metàl·lic de les transferències. Una possible explicació és que es tracti d'un cas d'incomprensió per part del regulador del fenomen subjacent. Probablement, el pensament monetari del segle XV no havia arribat a un punt suficient de maduresa per entendre i regular pràctiques que avui són comunes en el dia a dia de la banca central.

¹⁹ AMB, Reg. de deliberacions, 1438-42, f. 188v, 189; 11 d'Oct., 1442. La ortografia ha estat adaptada i s'han modernitzat els arcaïsmes per facilitar-ne la lectura.

Tornant a la qüestió de la classificació històrica, Bindseil resumeix les característiques normalment atribuïdes a la banca central de la següent manera.

- a) Emissió de diners de banc central,
- b) Estatut públic,
- c) Objectius de *public policy*,
- d) Convertibilitat i estabilitat de valor dels dipòsits,
- e) Augment de la base monetària,
- f) Propietat pública,
- g) Prestador de darrera instància.

Les tres primeres són les condicions que ell mateix proposa i la resta característiques associades als bancs centrals. La seva anàlisi històrica conclou que Nàpols té el sistema bancari on es produeixen les primeres accions similars a les de prestador de darrera instància, mentre que el Banc d'Amsterdam és el primer que les realitza d'una manera completa. Tal i com s'ha descrit en aquesta secció, es pot considerar que la Taula des d'un inici va mostrar comportaments característics del prestador de darrera instància en prestar a bancs en dificultats, fet que posa de relleu com de ràpid van emergir algunes pràctiques en la banca central.

4.3 Finances de guerra

Una característica addicional històricament relacionada amb la banca central és la de finançar accions militars, donada la gran mobilització de recursos en un breu període de temps que requereix una guerra. La Taula va tenir un paper fonamental a l'hora de finançar les operacions militars durant la Guerra Civil catalana (1462-1472), en la qual Barcelona juntament amb la Diputació del General van enfrontar-se al rei Joan II.

D'acord amb l'estudi exhaustiu de Miquel (2021), la Taula va servir per suplir les necessitats de liquiditat de Barcelona i la Diputació del General. Les reserves metàl·liques es van reduir amb gran rapidesa, ja que els primers mesos va donar crèdit per alts imports a la ciutat. Ja en el primer any de la guerra tenim constància de la preocupació sobre l'estat financer de la Taula. Malgrat els esforços que combinaven l'emissió de deute per recuperar liquiditat i el dipòsit forçat dels metalls dels ciutadans de Barcelona, la situació era precària. El 1467, cinc anys després de l'esclat de la guerra, es va decretar que els dipòsits de la Taula eren moneda de curs legal, tot i que es va incloure una provisió que permetia acordar contractualment el pagament en moneda metàl·lica.

El 18 de Febrer de 1468, després d'anys de fragilitat, la Taula va entrar en suspensió de pagaments i es va promulgar una reforma integral que canviaria la naturalesa de la institució. Els dipòsits es van convertir en títols de deute. La reforma més important fou la relativa al paper del clavari. A partir d'aquell moment, es posava fi a la lliure disponibilitat del crèdit de la Taula per a les despeses de Barcelona. El compte del clavari havia de tenir un import mínim per garantir la disponibilitat de

fons suficients en cas de despeses extraordinàries i només podia accedir al crèdit de la Taula en cas que els seus creditors ho acceptessin per unanimitat.

5. Referències

Allix, Andre. "The Geography of Fairs: Illustrated by Old-World Examples." *Geographical Review* 12, no. 4 (1922): 532–69.

Bindseil, Ulrich. *Central Banking Before 1800: A Rehabilitation*. Oxford University Press, 2019.

Bindseil, Ulrich, and Pantelopoulos, George. "A Brief History of Payment Netting and Settlement." IBF Paper Series. *Banking and Finance in Historical Perspective* (August 18, 2022).

Castells i Calzada, Narcís. "Canvistes i banquers". *Quaderns de la Revista de Girona* Núm. 8. Diputació de Girona / Caixa d'Estalvis Provincial (1988).

Feliu i Montfort, Gaspar. *Els primers llibres de la Taula de Canvi de Barcelona*, Volumes I i II. Fundació Norguera (2017).

González Llubera, Ignacio. *Viajes de Benjamin de Tudela 1160-1173*. V. H: Sanz Calleja (1918).

Miquel Milian, Laura. "The Taula de Canvi of Barcelona: success and troubles of a public bank in the fifteenth century." *Journal of Medieval Iberian Studies* (2021).

Miquel Milian, Laura. "La estructura del primer banco público de Europa: la Taula de Canvi de Barcelona (siglo XV)." *Medievalismo* 29 (2019).

Postan, M. M. "Early Banking." *The Economic History Review* 16, no. 1 (1946).

Roberds, William and Velde, Francois R., "Early Public Banks", FRB Atlanta Working Paper No. 2014-9, (August 1, 2014)

Ugolini, Stefano. *The Evolution of Central Banking: Theory and History*. Palgrave Studies in Economic History (2017).

Usher, Abbot P. *The Early History of Deposit Banking in Mediterranean Europe*. Harvard University Press (1943).

Usher, Abbot P. "The Origin of the Bill of Exchange." *Journal of Political Economy* 22 (1914): 566-566.

Vázquez de Prada, Valentín. "La institución Bancaria en Barcelona (siglos XV-XVII)." *Pedralbes. Revista d'Història Moderna* 13, no. 1 (1993).

BANCACENTRAL.CAT

 @cacebcab

 <https://www.youtube.com/channel/UC7VvDurUDuJu80GinIS4scQ>